

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkyne **JUDr. L. P.**, bývajúcej v N., proti žalovanej **Slovenskej republike** - Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Námestie Alexandra Dubčeka č. 1 a Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Župné námestie č. 13, v konaní **o určenie, že odmeňovanie žalobkyne je v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania a o náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 21 C 82/2007 a na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 8 Co 2/2012, v konaní o vylúčení sudcov Krajského súdu v Bratislave z prejednávania a rozhodovania veci, takto

r o z h o d o l :

Sudcovia Krajského súdu v Bratislave JUDr. Ľ. S., JUDr. M. H. a JUDr. J. V. **nie sú vylúčení** z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

O d ô v o d n e n i e

JUDr. Ľ. S., JUDr. M. H. a JUDr. J. V., ako zákonní sudcovia určení na prerokovanie a rozhodnutie veci v odvolacom konaní vedenej pod sp. zn. 8 Co 2/2012 na Krajskom súde v Bratislave predložili Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky námietku zaujatosti, ktorú voči ním vzniesla žalovaná spolu s ich vyjadreniami k námietke.

Žalovaná v námietke zaujatosti z 24. januára 2012 (č.l. 131 - 133 spisu) uviedla, že po jej telefonickom dopyte 12. januára 2011 (pozn. správne 12. januára 2012) zistila zloženie členov odvolacieho senátu v tejto veci, voči ktorým vznáša námietku zaujatosti, ktorú odôvodňuje pomerom namietaných sudcov k veci, pretože tu z objektívneho hľadiska existujú dôvodné obavy o garancii ich nestrannosti pre ich zrejmy právny alebo iný záujem na výsledku konania – v prípade rozhodnutia odvolacieho súdu v neprospech žalovanej v tejto veci, by došlo k „zvýšeniu šancí“ jedného z namietaných členov senátu ako žalobcu v konaní

o tzv. diskriminačnej žalobe a zároveň by do úvahy pripadala aj možnosť prehodnotenia názorov ostávajúcich členov senátu na opätovné si uplatnenie uvedených nárokov v súdnom konaní. Vychádzajúc z lustrácie vo vlastnej evidencii zistila, že namietaní sudcovia si podali tzv. „diskriminačné žaloby“; v prípade sudcu JUDr. Ľ. S. bolo konanie pred Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 16 C 244/2008 právoplatne zastavené 23. februára 2011 z dôvodu späťvzatia žaloby a v prípade sudkyne JUDr. M. H. bolo konanie pred Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 17 C 244/2008 právoplatne zastavené 13. októbra 2011 pre nezaplatenie súdneho poplatku. V prípade sudkyne JUDr. J. V. je vec vedená na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 26 C 69/2009.

Namietaní členovia odvolacieho senátu 8 Co zhodne uviedli, že k účastníkom konania nemajú žiaden vzťah, ktorý by bol spôsobilý ovplyvniť procesný postup, či výsledok rozhodovania. Nemajú žiaden vzťah k veci brániaci im nezávisle a nestranné rozhodnúť. Nemajú ani právny, či iný záujem na výsledku konania. JUDr. J. V. k tvrdeniu žalovanej o zvýšení šancí na jej úspech v konaní o tzv. „diskriminačnej žalobe“ uviedla, že uvedenú žalobu vzala späť v septembri 2011, doposiaľ jej však nebolo doručené žiadne rozhodnutie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť námietky zaujatosti vznesenej žalovanou (§ 15a O.s.p.) z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne – napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Pri posudzovaní dôvodnosti námietky zaujatosti označených sudcov o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmazení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti (nadržania určitej procesnej strane). Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97). Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania vecí buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie vecí pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému

návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad *Piersack proti Belgicku*). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad *Hauschildt proti Dánsku*). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (*Delcourt proti Belgicku*). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (*Pullar proti Spojenému kráľovstvu*), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatost' dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry EŠLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaadiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Pokiaľ ide o subjektívne aspekty nestrannosti namietaných sudcov je potrebné konštatovať, že námietka zaujatosti ani len v rovine tvrdenia tieto nespochybňuje, k jej preukázaniu žalovaná neponúka (nepredkladá ani neoznačuje) žiadne konkrétne dôkazy. Vyjadrenia namietaných sudcov (č.l. 134 spisu) neindikujú v tejto rovine odôvodnené pochybnosti. Pokiaľ nedôjde k nepreukázaniu konkrétnych pochybnosti, nie je dôvod pochybovať o nezaujatosti namietaných sudcov zo subjektívneho hľadiska.

Žalovaná spochybňuje nestrannosť sudcov s ohľadom na – „pomer sudcu k veci“ – pre ich právny záujem na výsledku tohto konania – vo vzťahu ku konaniu, ktoré už vedie jedna z členiek senátu, prípadne pre vedenie ktorých sa v budúcnosti môžu rozhodnúť i ostatní členovia senátu.

V prípade sudcov JUDr. Ľ. S. a JUDr. M. H., ktorí podľa vyjadrení samotnej žalovanej nie sú účastníkmi spomínaných konaní, sa javí byť obava žalovanej pomerne široko

hypotetická – vzhľadom na presvedčivosť konštrukcie založenej na málo pravdepodobnom a nepreukázanom budúcom predpoklade – ak negatívny výsledok tohto konania pre žalovanú sa spája s prehodnotením vlastných názorov sudcov ako predpokladu pre následne opätovné uplatnenie nárokov. Obdobne sa javí i situácia v prípade pochybností vyslovených voči sudkyňi J. V. deklarujúcej späzvanie žaloby v konaní.

Pri rozhodovaní, či uvádzané okolnosti prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (z objektívnych aspektov) a teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky z vyššie citovanej judikatúry ESLP, ktorá vyžaduje, aby sa obava z nedostatku nestrannosti zakladala na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Existencia oprávnených pochybností závisí od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Tzv. objektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja sudcu, ale podľa objektívnych symptómov - rozhodujúca je existencia objektívnych skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach strán a verejnosti (porovnaj I. ÚS 332/08, III. ÚS 158/08).

Judikatúra sa ustálila v názore, že pomer sudcu k veci môže vyplývať predovšetkým z priameho právneho záujmu sudcu na prejednávanej veci. Nepochybne je tomu tak v prípade, ak je sudca sám účastníkom konania, bez ohľadu na ktorej procesnej strane, alebo v prípade, ak by mohol byť rozhodnutím súdu priamo dotknutý na svojich právach (ako vedľajší účastník). Pod pojmom pomer k veci sa rozumie aj situácia, keď sudca získal poznatky o veci iným spôsobom ako dokazovaním na pojednávaní (napr. ako svedok), v dôsledku čoho je jeho pohľad na zistené skutkové okolnosti prípadu deformovaný ďalšími poznatkami zistenými mimoproceným spôsobom. Osobitným dôvodom vylúčenia sudcov pre ich pomer k veci je ich účasť na rozhodovaní tej istej veci v inom štádiu súdneho konania podľa § 14 ods. 2 O.s.p. Naproti tomu namieste nie sú pochybnosti o nezaujatosti sudcu, ktorý svoj právny názor vyjadril v rozhodnutí o veci samej (porovnaj § 14 ods. 3 O.s.p.). Sudca napokon vyjadruje svoj právny názor na právne posúdenie veci na zasadnutiach grémia, resp. kolégia (§ 15 ods. 3, § 17 ods. 3, § 21 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch). Svoj názor na konkrétnu vec vyjadruje hlasovaním, výsledkom ktorého je stanovisko k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ak došlo k výkladovým

rozdielnostiam v právoplatných rozhodnutiach senátov toho istého kolégia, resp. v právoplatných rozhodnutiach súdov nižšieho stupňa. Tieto stanoviská sa uverejňujú spolu s vybranými rozhodnutiami v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Sudca teda veľmi často vyjadruje verejne svoj právny názor na skutkovo a právne obdobné veci, pričom táto činnosť sa nespája s obavou o strate jeho nezaujatosti a nestrannosti, ak by následne prejednával a rozhodoval obdobné právne veci. Opačný názor by bol v rozpore s charakterom a účelom vyššie uvedenej činnosti sudcov, tvoriacich grémium, resp. kolégium na danom súde a v konečnom dôsledku by znemožnil prístup k spravodlivosti. Za neprípustné vyjadrenie názoru nemožno považovať ani uplatnenie obdobného nároku žalobou. Sudca je v tomto prípade súkromnou osobou, ktorému ústava zaručuje prístup k súdu a podaním žaloby len realizuje svoje právo na súdnu ochranu. Za vzťah sudcu k veci, ktorý by zakladal dôvod na jeho vylúčenie podľa § 14 ods. 1 O.s.p., nemožno považovať ani skutočnosť, že predmet sporu sa dotýka (môže dotýkať) všetkých sudcov. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy uplatnenej sudcom v súvislosti s porušením zásady rovnakého odmeňovania za rovnakú prácu je nárokom, o ktorom môže rozhodnúť len súd v rámci svojej zákonnej kompetencie; žiadnemu inému orgánu preto rozhodovanie o ňom neprislúcha. Situáciu, v ktorej pre vzťah k veci nie je v Slovenskej republike jediný sudca, u ktorého by nechýbali pochybnosti o jeho nezaujatosti predmetnú vec prejednať a rozhodnúť predstavuje (znamená) odmietanie poskytnutia spravodlivosti (denegatio iustitiae).

Sama skutočnosť, že sudca v určitej občianskoprávnej veci dopadajúcej na jeho osobu a jeho osobné pomery uplatnil podaním žaloby na súde konkrétny nárok, nevyučuje bez ďalšieho z prejednávania a rozhodovania veci sudcu určeného rozvrhom práce súdu, ktorý sám (rovnako ako súkromná osoba) podal (alebo nepodal) obdobnú žalobu (Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho Súdu Slovenskej republiky zo 6. decembra 2010, Cpj 31/2010).

Vychádzajúc z oboch uvedených hľadísk (objektívnej a subjektívnej stránky sudcovskej nezávislosti), Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti namietaných sudcov a preto o týchto rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 22. februára 2012

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková